Հետազոտական աշխատանք

Կազմակերպության տվյալներ • Անվանում, հասցե • Տնօրեն • Էլ.հասցե • Հեռախոս	«Մասնակցային դպրոց» կրթական հիմնադրամ Վահրամ Սողոմոնյան masnakcayindproc@gmail.com +37493581908
Հետազոտության թեմա/վերնագիր • Հետազոտության թեմա	Կոմիտասի գործունեության կարևորությունն ու նշանակությունը 4-րդ դասարանի սովորողի հայեցի դաստիարակության և արժեհամակարգի ձևավորման գործում:
Ուսուցչի տվյալներ • Անուն, ազգանուն, հայրանուն • Մասնագիտություն • Հեռախոս • Էլ. հասցե • Դասավանդվող առարկաներ • Դասարաններ	Լիաննա Գևորգյան Վլադիմիրի Մանկավարժ 093364742 gevorgyanlianna57@gmail.com Երաժշտություն 1-7-րդ դասարաններ

Ուսումնական հաստատության տվյալներ ● Անվանումը, հասցե ● Հեռախոս ● Էլ. հասցե (տնօրենության) ● Web կայքի հասցե	Երևանի Հ. Խաչատրյանի անվ.199 հիմնական դպրոց Դավիթաշեն 4-րդ թաղամաս 199himnakan_dproc@mail.ru

Բովանդակություն

Ներածություն..... **3**

Հիմնական բովանդակություն..... **6**

Եզրակացություններ, առաջարկություններ.....**13**

Օգտագործված գրականության ցանկ.....**16**

Հավելվածներ.....**17**

Ներածություն

Նպատակը եւ հետազոտական հարցը	Աշխատանքի նպատակն է ուսումնասիրել Կոմիտասի կատարած հսկայածավալ աշխատանքը հայկական ժողովրդական երաժշտության հավաքագրման, պահպանման և սերունդների դաստիարակման գործում: Եվ քանի որ «Երաժշտություն» առարկայի չորրորդ դասարանի ծրագրում ուսումնասիրվում է հայկական ժողովրդական երաժշտությունը, որտեղ հիմնականում ուսուցանվում է Կոմիտասի գրառած հայկական ժողովրդական երգերն ու դրանց երգչախմբային մշակումները: Այս համատեքստում հետազոտական հարցը ձևակերպվել է հետևյալ կերպ՝ • Որքանո՞վ է նպաստում Կոմիտասի երաժշտարվեստը չորրորդ դասարանի սովորողների հայեցի դաստիարակման և արժեհամակարգի ձևավորման վրա:
Ո՞ր առանցքային կոմպետենցիային/կարողունակությանն է ուղղված նպատակի ուսումնասիրությունը	• Լեզվական գրագիտություն և կարողունակություն • Սովորել սովորելու կարողունակություն: • Ինքնաճանաչողական և սոցիալական կարողունակություն: • Մշակութային կարողունակություն:

Հետազոտության թիրախային խումբը և շրջանակը /քանակ, սեռային բաշխում/	4-րդ դասարան 30 աշակերտ՝ 12 տղա, 18 աղջիկ
Օգտագործված հետազոտական մեթոդները, գործիքները (օրինակ՝ քանական հետազոտություն՝ հարցաթերթիկի միջոցով, որակական հետազոտություն՝ խորին հարցազրույցի միջոցով եւ այլն)	Հետազոտությունն իրականացրել եմ որակական հարցազրույցի, ֆոկուս խմբային քննարկման, դիտարկման մեթոդների միջոցով և քանակական հարցում մեթոդով՝ հարցաթերթիկի միջոցով: Քննարկումների ընթացքում սովորողները ունկնդրել և սովորել են հայկական ժողովրդական երգեր, ինչպես նաև Կոմիտասի մշակմամբ երգչախմբային ստեղծագործություններ են ունկնդրել: Ուսումնասիրվել է երգերի տեքստերն ու մեղեդիական շարադրանքը: Քննարկումների ընթացքում սովորողները ներկայացրել են իրենց զգացողություններն ու պատկերացումները:Փաստել են, որ հայկական ժողովրդական աշխատանքային, ծիսական, քնարական, հայրենասիրական, մանկական երգերի, անտունիների և այլ ժանրի երգերի ուսումնասիրման ընթացքում իրենք ծանոթացել և ավելի են խորացրել իրենց գիտելիքները հայ ժողովրդի կենցաղի, մարդկային հարաբերությունների, մտածմունքների, ծիսական արարողություններ խորհրդի, արժեքային համակարգի և այլնի մասին: Կարևորեցին մշակույթի և մասնավորապես հայ երգարվեստի դերը մեր նախնիների հետ կապի պահպանման, հայեցի դաստիարակության և արժեքների ձևավորման գործում: Գնահատեցին հայ երգարվեստի յուրահատուկ դերը

	համաշխարհային երաժշտարվեստում: Հաստատեցին իրենց ցանկությունը լինել համաշխարհային երգարվեստի գլուխգործոցներից մեկի՝ հայ երգարվեստի կրողը, պահպանողն ու տարածող: Նշեցին, որ այս ամենում անգնահատելի է հայ բանահավաքների և մասնավորապես Կոմիտասի գործունեությունը հայ երգարվեստի նոտագրման, անաղարտության, պահպանման, տարածման, սերունդների դաստիարակության գործում: Քննարկումները ամփոփեցինք քանակական հետազոտության միջոցով: Տվյալների հավաքագրման համար սովորողները լրացրեցին հարցաթերթիկ թեմայի վերաբերյալ:
Հետազոտության իրականացման ժամանակահատվածը	01.0 9.20 23-2 0.09. 2023

Հիմնական բովանդակություն

Գրականության ակնարկ ● Մեջբերումներ արդեն արված հետազոտություններից, ● Մեջբերումներ գրականությունից, տեղեկության վստահելի աղբյուրներից: **<u>Պարտադիր է կատարել հղում աղբյուրին</u>**	Կոմիտասի կյանքը և գործունեության տարբեր ոլորտները՝ կոմպոզիտորական, երաժշտագիտական, կատարողական, հասարակական-լուսավորչական, գիտա-պատմական և տեսական, մեծ արժեք ունեն: Կոմիտասը հայկական մշակույթի խորհրդանիշն է, հայ երգարվեստի, ժողովրդական և հոգևոր երաժշտության փրկիչը, համակարգողն ու տեսաբանը: Նրա գործունեության նշանակության և կարևորության մասին են վկայում մինչ այսօր կատարված տարբեր ուսումնասիրությունները, որոնցում բազմիցս փաստվում է Կոմիտասի հասարակական-լուսավորչական, գիտա-պատմական և տեսական մեծ արժեք ներկայացնող ժառանգությունը՝ ըստ արժանվույն գնահատելով նրա դերն ու նշանակությունը հայ երաժշտության պատմության մեջ: Հենց այդ է պատճառը, որ դրանք դարձել են տարբեր տեսակի ուսումնասիրությունների առարկա: Այս առումով՝ բացառություն չեն նաև Կոմիտաս վարդապետի մանկավարժական հայացքները, որոնց վերաբերյալ տարբեր առիթներով կատարվել են նշանակալի ուսումնասիրություններ: Կոմիտասի երաժշտական դիմագիծը ուսումնասիրողները կապում են գլխավորապես նրա հիմնական գործունեության՝ ժողովրդական երգերի հավաքման և մշակման հետ: Նրա գործը ժողովրդական երգերի մշակման դասական օրինակ

դարձավ և որպես կարևոր արժեք մնաց պատմության մեջ՝ մինչ այսօր պահպանելով

իր արդիականությունը և գրավելով շատ հետազոտողների ուշադրությունը:

Կոմիտաս վարդապետը

ժողովրդական երգերի իր մշակումներով, դրանց կազմավորման գործընթացի համար

մեծ դերով նպաստեց ինչպես ժողովրդական երգին նոր արդիական կյանք

հաղորդելուն, այնպես էլ հայկական երաժշտական ազգային դպրոցին նոր

երաժշտական գեղագիտական մարմնացում տալուն: Կոմիտասի ստեղծագործությունների դասավանդման տարիների փորձը

փաստում է դրանց դերը նոր սերնդի կրթության, երաժշտագեղագիտական

դաստիարակության, հայեցի ոգու և ենթագիտակցության կերտման

մեջ: Նրա մանկավարժական հայացքները, ինչպես և նրա

ստեղծագործությունները օժտված են սերունդներ կրթելու, հայեցին ու հայրենականը

պահպանելու, մշակութային հոգևոր արժեքները վերաարժևորելու, հայ մեծանուն

մտավորականների ավանդները նորովի գնահատելու ներուժով: «Կոմիտասի գործը արդիական է միշտ և հատկապես այսօր, երբ ամենուր աղավաղվում է հայ երգը, զարդարվում արևելյան ելևէջներով: Այդ լաբիրինթոսում

Կոմիտասը առաջնորդ է, որը նրան կուղղի դեպի հայ անաղարտ երգն ու

երաժշտությունը: Ուսուցչի դասավանդման ձևից է կախված, թե ինչքանով թեման

կիետաքրքրի երեխային»…աշակերտները կոգեշնչվեն Կոմիտասի ազգանվեր գործով,

կդառնան նրա արժեքների կրողը:

Անհերքելի է Կոմիտասի՝ որպես մարդ-անհատի բարոյական կերպարով

աշակերտների արժեհամակարգը ձևավորելու կարևորությունը, քանի որ նա

մարդասիրության, հանդուրժողականության, հայրենասիրության, համեստության և

ազնվության վառ օրինակ է: Վերջիններս մատաղ սերունդներին բարոյակրթելու

լավագույն արժեքներից են:

Կոմիտասի մանկավարժական հմտության վառ ապացույցն են երգիչներին

ուղղված նրա տասը պատվիրանները: Կոմպոզիտորը պատասխանատվության մեծ

զգացումով էր վերաբերվում մանկավարժությանը՝ ասելով. «Զգուշությամբ և

երկյուղածությամբ մոտեցեք դաստիարակության գործին. խիստ փափուկ պաշտոն

մըն է ձերը: Դաստիարակելու կոչված եք սերունդ մը, որ ապագա ազգն է: Սխալ

ուղղությամբ՝ ազգ մը կը խորտակեք վերջը»: Մեծ երաժշտագետը շեշտադրել է

մանկավարժի ազգանվեր գործի կարևորությունը սերունդների ազգային

դաստիարակության գործում: Անուրանալի է Կոմիտասի մանկավարժական վաստակը և նրա պատգամները

	եկող սերունդներին կրթող մանկավարժներին: Նա երեխաների ուսուցման և դաստիարակության հարցում մեծապես կարևորում է ուսուցչի դերը՝ նրան վերապահելով մանկան հոգին և ներաշխարհը հասկանալու, խորամուխ լինելու, այն ճիշտ մոտեցմամբ բացահայտելու և հանճարներ կերտելու բարդ ու կարևոր գործը: Այս առնչությամբ նա ասել է. «Եթե մանուկը չի հասկնար ձեր դասավանդությունը, հանցանքը ձերն է, որովհետև չեք կրցած հասկնալ անոր հոգին, պետք է իջնել մինչև անոր հոգեկան աստիճանը և զայն առնելով ձեզի հետ բարձրանալ: Սխալ դաստիարակության արդյունքն է, որ շատերը, որոնք հանճարներ պիտի ըլլային, եղած են գողեր ...» : Կոմիտասի պատգամների իրականացումը արդի կրթության, դաստիարակության և մանկավարժական հիմնարար խնդիրների լուծման լավագույն ուղիները կարող են դառնալ, եթե դրանք վերագնահատվեն, իրականացվեն արդի մեթոդական հենքով և նպատակաուղղվեն հանրակրթության արդի պահանջների իրականացման արդյունավետության բարձր մակարդակի ապահովմանը: Նրա մանկավարժական հայացքները արդի կրթության խնդիրների, նպատակների, վերջնարդյունքների իրականացման ճանապարհին կարող են դառնալ

	յուրաքանչյուր ուսուցչի բանալին, քանի որ վերջինիս իրականացնողը հենց ուսուցիչն է, ում գործը կարևորում էր հենց ինքը Կոմիտասը: Վարդապետը մանկավարժի հայեցողությամբ հիմնավորում և վերհանում է երգի, խոսքի, պարի փոխկապակցված ուսուցման կարևորությունը մատաղ սերունդների ազգային դաստիարակության, մտավոր, ֆիզիկական զարգացման, քաղաքակրթության, ապագա դպրոցի գեղարվեստական զարգացման ներուժի ավելացման հարցում: Կոմիտասը քննում է նաև մատաղ սերնդի ազգային դաստիարակության հարցում պարի և երգեցողության հիմնարար նշանակությունը՝ շեշտադրելով դրանց դերը ապագա դպրոցական կյանքի գեղարվեստական զարգացման մեջ: Նա հիմնավորում է պարի զարգացնող և դաստիարակչական ներուժը, մատնանշելով դրա նշանակությունը մտավոր և ֆիզիկական զարգացման մեջ՝ «Առողջ միտք՝ առողջ մարմնի մեջ» ձևակերպմամբ: Նա կրթության և դպրոցի նպատակի սահմանման հարցում ևս առաջադրում է մանուկների դաստիարակության կարևորագույն ու պատասխանատու խնդիրը. «Մանուկը բարոյական կյանքի փիլիսոփայությունը, կյանքի հասկացողությունը չունի: Պետք է անոր հոգեկան զգացումներուն

հավասարակշիռ դաստիարակություն մը տալ»: Նա, որպես գերխնդիր, նշում է երեխաների պահանջմունքներին համապատասխան, դրանց հարմարեցված

դասագրքերի պակասը: Կոմիտասը մերժում է երեխաներին անհասկանալի

բարոյախոսական, խրատական, փիլիսոփայական բովանդակությամբ երգերի

ուսուցումը: Նա կարևորում է մանկական ճիշտ, երեխաներին հոգեհարազատ ու

հասկանալի նյութերի ուսուցումը: Ըստ էության, մատաղ սերդնի դաստիարակության

հարցում մեծ տեղ է հատկացվում նրանց հոգեկան ու ֆիզիկական ճիշտ զարգացմանը

նպաստող ուսուցման գործընթացին, որը հնարավոր է ապահովել կրթության տվյալ

աստիճանի բովանդակության և դաստիարակության խնդիրների համաձայնեցված

համակարգ ունենալու դեպքում: Անհատի ճիշտ դաստիարակության խնդիրը

քննելով՝ Կոմիտասը առաջադրում է համազգային խնդիր և քննարկվող

դասախոսություն-հոդվածը եզրափակում հետևյալ արժեքավոր համազգային կոչ պատգամով. «Ուսուցիչ պարոններ ու քույրեր, զգուշությամբ և երկյուղածությամբ

մոտեցեք դաստիարակության գործին. խիստ փափուկ պաշտոն մըն է ձերը:

Դաստիարակելու կոչված եք սերունդ մը, որ ապագա ազգն է: Սխալ ուղղությամբ՝

ազգ մը կը խորտակեք վերջը»:

	Առանձնակի կարևորվում է ազգային ինքնության պահպանումն ու վերահաստատումը: Այս տեսանկյունից ամենազորեղ գործոններից է համարվում ազգային արվեստը, որում ուրույն տեղ ունեն նաև ազգային երգն ու պարը: Ուստի՝ վարդապետի պատգամները պետք է լինեն հիմնասյուն ազգային երաժշտարվեստն ու պարը վերագնահատվելու և ազգային երգ ու պարի կրթա-դաստիարակչական նշանակությունը կարևորվելու համար: Կրթության, դաստիարակության Կոմիտասյան հարցադրումների մեջ որոշիչ դեր ունի նաև ազգային երգ ու պարի այս կամ այն տեսակի նշանակությունը, մասնավորապես՝ հայրենասիրական, ավանդույթների և սովորույթների, ծեսերի վերաբերյալ երգերն ու պարերը հնարավորություն են ընձեռում բարոյական, հայրենասիրական դաստիարակության խնդիրների լուծման, նաև հոգևոր մշակութային արժեքներին հաղորդակից լինելու, ազգային արժեքները արժևորելու համար:

Հետազոտության ընթացքը	Հետազոտության ընթացքը իրականացվել է հետևյալ կերպ: ❖ Սովորողները ունկնդրել են հայկական ժողովրդական երգեր, ինչպես նաև Կոմիտասի մշակմամբ երգչախմբային կատարումներ: ❖ Այդ երգերի տեքստերի բովանդակությունն են վերլուծել, որտեղ տրվում էր հայ մարդու կենցաղը,մտորումները, ուրախությունն ու տխրությունը, ծիսական արարողությունների խորհուրդը, օտար ափերում դեգերող պանդուխտի մորմոքը, հայ հերոսներին նվիրված հայրենասիրական երգերը և այլն: ❖ Երգերի տեքստերի վերլուծությունից հետո մեկնաբանվել է այդ երգերի մեղեդիների առանձնահատկությունները: Որոշվել է երգերի տրամադրությունը, տեմպը, ռիթմական առանձնահատկությունները: ❖ Սովորողները սիրով կատարեցին այդ երգերը խմբով, ինչպես նաև անհատապես: ❖ Ուսումնասիրեցին Կոմիտասի կենսագրական և ստեղծագործական ուղին: ❖ Այնուհետև լրացրեցին տրված հարցաթերթիկը: **1. Սիրու՞մ եք հայկական ժողովրդական երգեր:** Այս հարցին սովորողների մեծամասնությունը դրական պատասխան էր տվել: Քանի որ հարցումը իրականացվում էր բաց հարցման ձևով սովորողները շարադրեցին նաև իրենց մտքերը այս հարցի վերաբերյալ:

Պատասխաններից պարզ դարձավ, որ սովորողները հասկանում և արժևորում են իրենց ազգային երաժշտարվեստը:

2. **Ճանո՞թ եք Կոմիտասի գործունեությանը:**

Այստեղ պարզ դարձավ, որ դասի ընթացքում կատարված ուսումնասիրությունների շնորհիվ սովորողները էլ ավելի խորությամբ ճանացենի Կոմիտասի բազմաբնույթ գործունեությանը, նրա մտորումներին հայ մշակույթի և մասնավորապես երաժշտարվեստի ինքնատիպության ու անաղարտության պահպանմանն ուղղված նրա կատարած տիտանական աշխատանքին: Եվ իրենք էլ մեծ ոգևորությամբ նշեցին, որ կշարունակեն կոմիտասյան ուղին, կլինեն հայ մշակույթի կրողն ու տարածողը:

3. **Տանը երգու՞մ եք Կոմիտասի նոտագրած երգերից որևէ մեկը:**

Ի ուրախություն ինձ սովորողները նշեցին, որ մայրիկներից և հատկապես տատիկներից, երբեմն էլ լսել են հայ ժողովրդական երգեր, բայց չեն իմացել, որ դրանք Կոմիտասն է գրի առել: Նշեցին, որ մինչ ուսումնարումը իրենց այնքան էլ հարազատ չեն եղել այդ երգերը, սակայն դասերի ընթաքում ծանոթանալով, ուսումնասիրելով և վերլուծելով հասկացան,որ այդ երգերը ոչ միայն իրենց նախնյաց պատմական ինքնագիրն է, այլ նաև հոգով և ջերմությամբ շատ մոտ են իրենց զգացողություններին:

	4. Դաստիարակչական գործառույթներ կատարու՞մ են հայկական ժողովրդական երգերը: Հարցմանը պատասխանեցին, որ երգերում փառաբանվում և գովերգվում է բարությունը, ընկերասիրությունը, հարգանքը մեծերի նկատմամբ, հայրենասիրությունը, հայրենի հողն ու բնությունը, արարող հայ մարդը: Պարսավում է չարությունը, նախանձը, սոցիալական անհավասարությունը, դավաճանությունը, ծուլությունը և այլն: Հարցաթերթիկի հանձնումից հետո սովորողները թղթերի վրա պատկերեցին նաև իրենց ստացած զգացողություններն ու պատկերացումները: Աշխատանքի շարունակականությունն ու արդյունավետությունն ապահովելու համար որոշեցի հարցման արդյունքների հիման վրա կազմել հետագա աշխատանքներիս քարտեզը, որի հիմնական նպատակը կլինի լրացնել այն բացերը, որոնք առկա են որոշ սովորողների մոտ նյութի յուրացման ու ընկալման համատեքստում:

Եզրակացություններ, առաջարկություններ

Վերհանված արդյունքներ, եզրակացություններ, պատասխան հետազոտական հարցին	Քանակական հարցման համար կազմված հարցաթերթիկի հարցերը հետևյալն են՝ 1. Սիրու՞մ եք հայկական ժողովրդական երգեր:

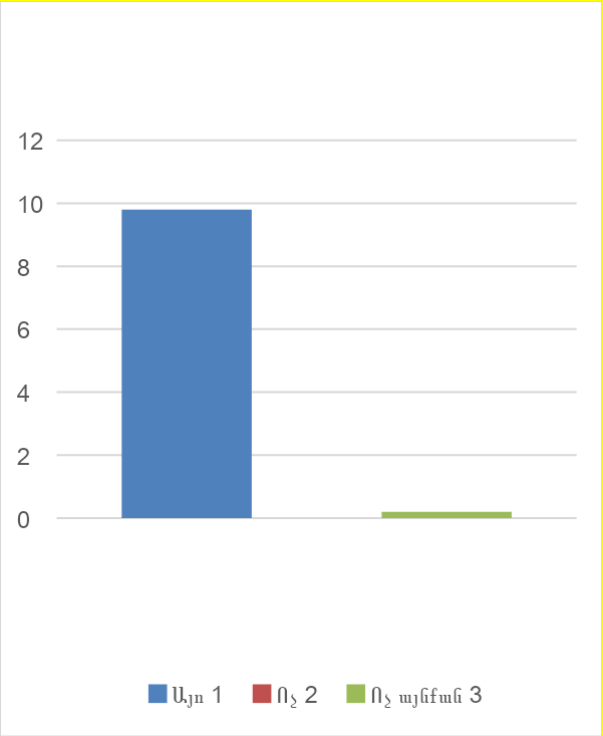

2. Ծանո՞թ եք Կոմիտասի գործունեությանը:

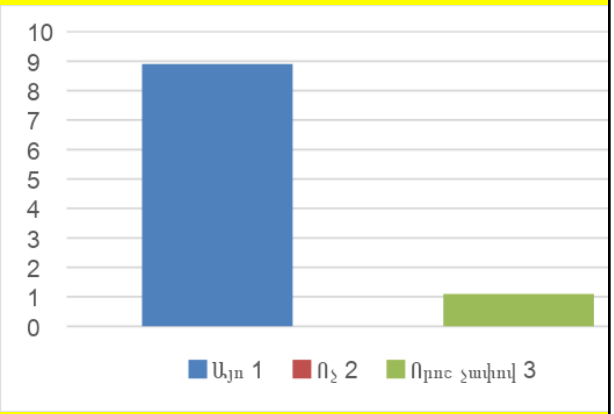

3. Տանը երգու՞մ եք Կոմիտասի նոտագրած երգերից որևէ մեկը:

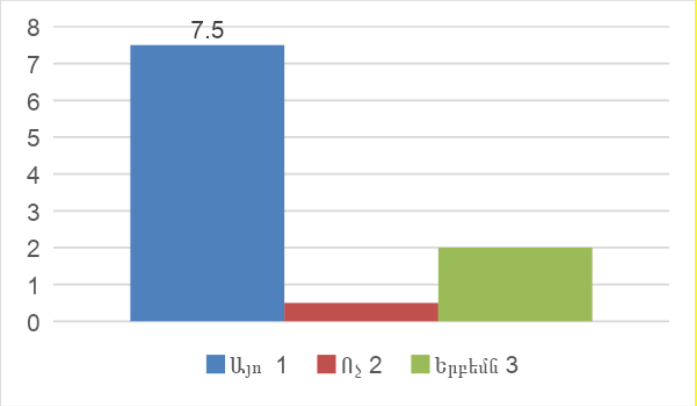

4. Դաստիարակչական գործառույթներ կատարու՞մ են հայկական ժողովրդական երգերը:

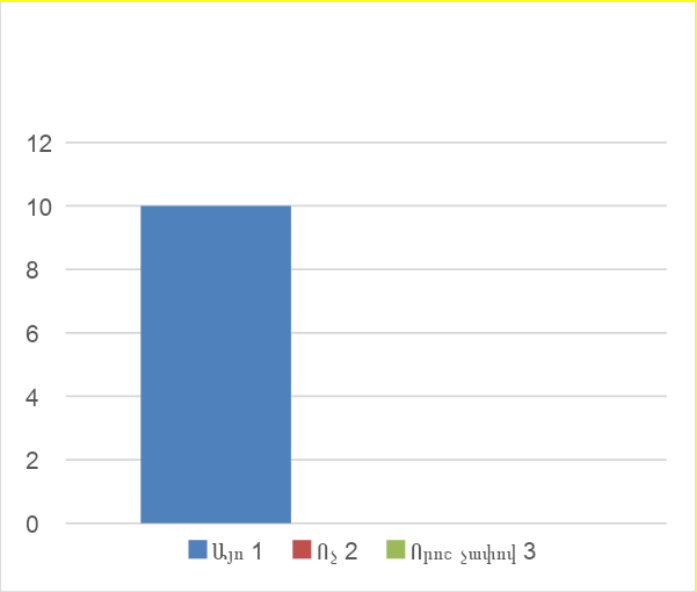

Հավաքագրելով և համադրելով բոլոր տվյալները եկա այն եզրահանգման, որ մեծ նշանակություն և ազդեցություն ունի Կոմիտասի գործունեությունը մատաղ սերնդի հայեցի դաստիարակության գործում: Եվ անգնահատելի է նրա

	հսկայածավալ աշխատանքը հայկական ժողովրդական երգի հավաքագրման ու անաղարտության պահպանման համատեքստում:
Այլ տեղեկատվություն	

Օգտագործված գրականության ցանկ

Բարսեղյան Պ., Նորից մեծն Կոմիտասի մասին, Աստվածաբանական և կրոնագիտական հոդվածների ժողովածու, 2021, (1), էջ 125-133:

Մուրադյան Մ., Ազգային երաժշտական ուժերի պատրաստման Կոմիտասյան ծրագիրը, Կոմիտասական, հ.1, Երևան, ՀՍՍՀ ԳԱ, 1981, էջ 230-239:

Հարությունյան Գ., Կոմիտասի կյանքն ու գործունեությունը նորահայտ վավերագրերի լույսի տակ, Բանբեր Հայաստանի արխիվների, № 2(14), 1996

Ռաբորի Հ.Ա., Ժողովրդական երգերի խմբերգային մշակումները XX դարի երաժշտության մեջ, Ատեն. սեղմագիր, Երևան, 2012:

Батишева В.Н. Фортепианное творчество Комитаса. Национальное культурное наследие России: региональный аспект. Материалы VIII Всероссийской научно-практической конференции. Под редакцией Л.М. Артамоновой, В.И. Ионесова, М.В. Курмаева. Издательство: Самарский государственный институт культуры. Самара. 2020, с. 9-13.

Հայ մշակույթ, Կոմիտաս,
https://sites.google.com/site/haymsakuyt/erazstutyun/komitas

Հավելվածներ

Հաշվետվության կցված նյութեր	Հավելված 1 Քանակական հարցման հարցաթերթիկ
● Հետազոտության գործիքներ (հարցաթերթիկներ կամ այլ) ● Նկարներ ● Արդյունքներ	1. Սիրու՞մ եք հայկական ժողովրդական երգեր: 2. Ծանո՞թ եք Կոմիտասի գործունեությանը: 3. Տանը երգու՞մ եք Կոմիտասի նոտագրած երգերից որևէ մեկը: 4. Դաստիարակչական գործառույթներ կատարու՞մ են հայկական ժողովրդական երգերը: